

О. Кононенко

УЧАСТЬ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ ЧЕРЕЗ СТРУКТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано стан розвитку партнерства органів публічного управління освітою та організацій громадянського суспільства у галузі освіти в Україні.

Ключові слова: державно-громадське управління, громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, громадська колегія, громадська рада, колегія, партнерство.

З початку утворення незалежної України принцип народовладдя був закріплений у ст. 5 Конституції України, де визначено, що “носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування” [1].

Схвалена Урядом України у листопаді 1993 р. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), де серед пріоритетних напрямків реформування виховання та позашкільного навчання визначено завдання щодо “об’єднання зусиль державних і громадських інституцій у вихованні молоді, сприяння діяльності дитячих та юнацьких організацій... підвищення ролі суспільних інституцій, батьків, громадськості у розвитку позашкільного навчання і виховання, забезпечення його престижу та державної підтримки” [2].

Демократичні засади управління освітою запроваджувалися з прийняттям законів та нормативно-правових актів, які забезпечували імплементацію цих законів. Зокрема, базовий Закон України “Про освіту” (№ 1060-ХІІ від 23.05.1991 р.), галузеві закони “Про професійно-технічну освіту” (від 10.02.1998 р.), “Про загальну середню освіту” (від 13.05.1999 р.), “Про позашкільну освіту” (від 22.06.2000 р.), “Про дошкільну освіту” (від 11.07.2001 р.), “Про вищу освіту” (від 17.01.2002 р., у новій редакції – від 01.07.2014 р.).

У Національній доктрині розвитку освіти України, затвердженій Указом Президента України № 347 від 17.04.2002 р., роль держави визначається у підтримці становлення демократичної системи навчання та виховання. “Державна політика в галузі освіти спрямовується на посилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації у навчально-виховній, науково-методичній, економічній діяльності навчальних закладів, прогнозуванні їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг” [3].

Однак ніякі закони, інші документи не будуть дієвими без підтримки громадськості. Об’єктивні реалії сьогодення спрямовують до співпраці державу та суспільство.

Актуальність теми зумовлена нагальною потребою взаємодії органів управління освітою центрального та регіонального рівнів із структурами громадянського суспільства, пошуку нових демократичних моделей державно-громадського управління освітою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї проблеми свідчить про наявність великої кількості праць, присвячених державній освітній політиці й державно-громадському управлінню освітою. Об’єктивна характеристика розвитку державного управління освітою висвітлюється у працях В. Дзюнзюка [4] і О. Крутій [5, 6],

Л. Гаєвської [7, 8], Г. Задорожного [9], Г. Тодосової [10, 11], О. Зайчука [12], В. Кременя [13, 14], В. Лугового [15] та інших.

Вчені аналізують моделі державного управління та характеризують їх як перехід до нових комунікативних стилів і механізмів діалогового функціонування структур влади, взаємодію органів влади та недержавних організацій розглядаються на засадах партнерства, що при успішній взаємодії призведе до відкритості суспільства.

Аналіз зарубіжного досвіду державно-громадського управління освітою висвітлено у дослідженнях Г. Тодосової на прикладі Франції, Чехії, Словаччини, Польщі та інших країн [16].

Зокрема, у Франції 1989 р. було прийнято Закон "Про орієнтацію освіти", який дав можливість здійснити широку реформу середньої освіти на всіх рівнях. У 1998 р. у Парижі підписано Сорбонську декларацію міністрами національної освіти, досліджень і технологій (Франція), народної освіти університетів і досліджень (Італія), вищої освіти (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії), освіти, науки, досліджень і технологій (Німеччина). Цілі та завдання Сорбонської декларації отримали логічне продовження та підтримку в Болонській декларації від 19.06.1999 р., що була підписана 29 міністрами освіти європейських країн.

Усі ці процеси відбувалися за участі широкого кола громадськості.

У Польщі активно та результативно діють громадські організації, діяльність яких спрямована на впровадження громадського управління у навчальних закладах: громадська Адміністрація, Соціальна поліція, Національна охорона. У справі демократизації освіти в Польщі значний внесок роблять і громадські об'єднання. Найактивнішою є Асоціація лідерів локальних груп (Stowarzyszenie Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich, Warszawa), метою діяльності якої є позитивні зміни в суспільстві й, насамперед, в освіті [17].

Діяльність загальноосвітніх навчальних закладів у Франції, Польщі, Чехії та Словаччині провадиться у тісній взаємодії навчальних закладів, органів місцевого самоврядування та батьківської громадськості.

Багато вчених досліджували процеси державно-громадського управління освітою, але, водночас, залишаються недостатньо розробленими питання такого управління на центральному рівні, існує необхідність виокремлення та аналізу невирішених раніше складових загальної проблеми, чому присвячена стаття.

Метою статті є визначення напрямів взаємодії між органами державної виконавчої влади в галузі освіти і науки та громадськістю, розроблення пропозицій щодо розширення цієї взаємодії.

Важливим у цьому напрямі є актуалізація проблеми посилення ролі державно-громадського управління освітою в умовах реформування освіти та формування нової освітньої політики.

Державно-громадське управління освітою – це процес поєднання різноспрямованої діяльності державних і суспільних суб'єктів управління, що пов'язані з функціонуванням і розвитком освітньої установи, в інтересах суб'єктів навчально-виховного процесу, соціуму, влади [18].

Суттю цього поняття є встановлення нових демократичних відносин і взаємодій між державою та громадянським суспільством. Їх участь у вирішенні різноманітних питань освіти, а саме управлінські аспекти цих взаємодій, які пов'язані з можливістю відповідально та результативно впливати на освітню політику, визначальним пріоритетом

якої є забезпечення якості освіти на основі збереження фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави.

Зміст державно-громадського управління становить діяльність його суб'єктів з інтеграції трьох напрямів роботи:

- 1) демократизація діяльності органів державної влади й управління освітою;
- 2) створення та організація діяльності громадських органів управління освітою (громадських рад, колегій);
- 3) розвиток самоврядних асоціацій учасників освітньої діяльності (професійних педагогічних асоціацій, органів студентського, учнівського й батьківського самоврядування всіх рівнів).

Високий рівень державно-громадського управління характерний для розвинутого громадянського суспільства.

У підручнику “Теорія держави і права. Академічний курс” за редакцією О. Зайчука, Н. Оніщенко громадянське суспільство визначається як історичний тип у розвитку людського суспільства, його конкретна якісна характеристика; це сфера самовиявлення і реалізації потреб та інтересів вільних індивідів через систему відносин (економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних). Структурними елементами цієї системи є організації (політичні партії, громадські об'єднання, асоціації) та численні об'єднання (професійні, творчі, спортивні, конфесійні тощо), що охоплюють усі сфери суспільного життя та є своєрідним регулятором свободи людини [19].

Серед інституцій громадянського суспільства можна виокремити такі:

- а) економічні (професійні спілки, організації споживачів і платників податків, організації товаровиробників і роботодавців, саморегульовані професійні організації тощо);
- б) політичні (організації виборців, політичні партії і мережі тощо);
- в) правозахисні організації;
- г) релігійні громади та організації;
- ґ) благодійні (наприклад, благодійні фонди, волонтерські організації);
- д) громадські (спілки та організації, створені для задоволення соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів).

Останнім часом набули популярності нові неформальні об'єднання громадян, зокрема групи в соціальних мережах, флешмоби, волонтерський рух, групи на підтримку певних петицій тощо.

Більшість учених сходяться на тому, що основними функціями громадянського суспільства є:

- сприяння громадянам в їх вільному розвитку та самореалізації, розширення можливостей їх вільного вибору, допомога в реалізації їх прав і свобод, задоволенні їх різноманітних потреб та інтересів;
- досягнення суспільного консенсусу та компромісу щодо спільних інтересів і загального блага, які мають забезпечуватися за допомогою державної політики. Ці консенсус та компроміс є результатом громадської дискусії; сформовані уявлення про спільні інтереси і загальне благо доводяться до відома держави за допомогою різних інструментів (ЗМІ, протести та інші публічні акції, політичні партії);
- здійснення громадського контролю за державою, економікою та іншими суспільними сферами [20].

Перші спроби залучення громадян до управління освітою на найвищому рівні робилися ще на початку ХХІ ст., коли при центральних органах виконавчої влади були створені громадські колегії, до складу яких належали представники профільних асоціацій, профспілок, інших громадських організацій.

У Міністерстві освіти і науки України (далі – МОН) були створені громадські ради за напрямками діяльності (наказ МОН № 318 від 26.05.2005 р.): Громадська рада з питань загальної середньої, дошкільної освіти; Громадська рада з питань позашкільної освіти; Громадська рада з питань професійно-технічної освіти; Громадська рада з питань вищої освіти; Громадська рада з питань та наукової діяльності; Громадська рада з питань реформування економічних механізмів в освіті; Громадська рада з питань інноваційного розвитку та інтелектуальної власності [21].

Голови громадських рад утворювали Громадську колегію при Міністерстві освіти і науки України (далі – Громадська колегія). Голова Громадської колегії належав до складу колегії Міністерства освіти і науки України (далі – Колегія МОН).

Аналіз якісного та кількісного складу Громадської колегії у складі 39 осіб (рис. 1) показав, що 23 особи (59%) були керівниками навчальних закладів (вищих – 11 осіб (28%), професійно-технічних – 5 осіб (13%), загальноосвітніх – 5 осіб (13%), дошкільних – 2 особи (13%)), 10 осіб (26%) – представниками громадських об’єднань, 3 особи (15%) – інші (представники установ Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України, по 1 – Комітету Верховної Ради України, засобів масової інформації, Державного інституту промислової власності).

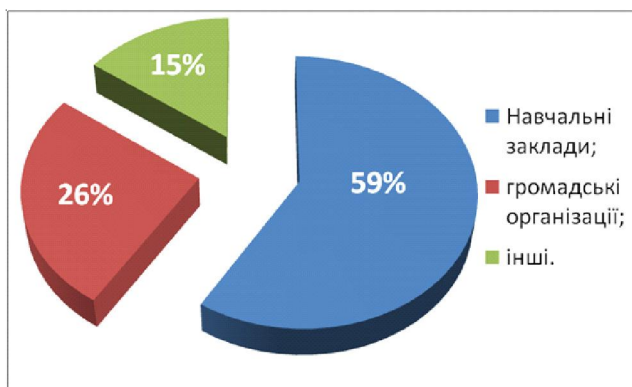

Рис. 1. Склад Громадської колегії МОН

Діяльність громадських рад не була системною та систематичною, а рішення залежали від думки керівництва профільних департаментів і МОН. Не завжди велися протоколи засідань, а прийняті рішення (постанови) здебільшого не впроваджувалися наказами МОН.

Громадська колегія була одним із інструментів взаємодії громадськості та МОН, проте її діяльність у багатьох випадках дублювалася Колегією МОН (табл. 1).

У МОН практикувалися проведення спільних засідань Громадської колегії та Колегії МОН. У 2005 р. були проведені спільні засідання Колегії МОН та Громадської колегії з таких питань: “Про проект Концепції розвитку освіти в Україні”, “Про Державну програму “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006 – 2010 роки” та “Про

проект Переліку галузей знань та базових бакалаврських програм (fields of study) підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України”.

Таблиця 1

Порівняння Громадської колегії і Колегії МОН за критеріями

Критерії	Громадська колегія	Колегія МОН
Мета створення	Консультативно-дорадчий орган з питань реалізації державної політики в галузі освіти і науки та розв'язання актуальних соціально-економічних проблем	Консультативно-дорадчий орган, що утворюється для підготовки рекомендацій щодо виконання МОН своїх завдань, погодженого вирішення питань, що належать до його компетенції, та для колективного і вільного обговорення найважливіших напрямів його діяльності.
Склад	Представники громадських рад при МОН, організацій, професійних спілок, інших об'єднань громадян, результати діяльності яких є відкритими для доступу громадськості та можуть бути перевірені і які мають всеукраїнський або міжнародний статус, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації освітнянської і наукової сфери розповсюдження. Кількісний та персональний склад Колегії затверджує Міністр	Міністр (голова колегії), перший заступник Міністра, заступник Міністра, заступник Міністра – керівник апарату; можуть належати: керівники самостійних структурних підрозділів апарату МОН, керівники центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра, а також за згодою представники інших державних органів, Адміністрації Президента України, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування; наукових і навчальних закладів, організацій і установ; громадських організацій; всеукраїнських профспілок, їх об'єднань; всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців; інші особи. Кількісний та персональний склад Колегії затверджує Міністр
Хто очолює	Голова, який обирається зі складу Громадської колегії	Міністр
Чим упродовжуються рішення	Постанови Громадської колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу МОН	Рішення Колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу МОН

3 листопада 2010 р. Кабінетом Міністрів України прийнята Постанова “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” № 996 [22], згідно з якою замість громадських рад і громадських колегій при центральних органах виконавчої влади створювалися громадські ради, до складу яких увійшли представники “інститутів громадянського суспільства – громадських об'єднань, релігійних, благодійних організацій, творчих спілок, професійних спілок та їх об'єднань, асоціацій, організацій роботодавців та їх об'єднань, органів самоорганізації населення, недержавних засобів масової інформації, інших невідприємницьких товариств та установ, легалізованих відповідно до законодавства” [23].

Новий склад Громадської ради при МОН, відповідно до зазначеної постанови Кабінету Міністрів України, формується кожні два роки.

Діяльність Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України як засіб укріплення партнерства. Громадська рада при МОН діє згідно з Положенням про

Громадську раду, розробленим відповідно до Типового положення про громадську раду при МОН, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 996 від 03.11.2010 р.

До квітня 2015 р. (зміни, внесені Постановою КМУ № 234 від 08.04.2015 р.) кількість членів громадських рад не обмежувалася.

Відповідно до вимог Постанови КМУ № 996, учасники установчих зборів визначали кількісний склад громадської ради при органах виконавчої влади та обирали її персональний склад. Це відбувалося на установчих зборах шляхом таємного рейтингового голосування за кандидатури, внесені інститутами громадянського суспільства. Кількісний первинний склад громадської ради сягав здебільшого понад 100 осіб. Робота таких громадських рад була неефективною.

Відповідно до інформації, викладеної у Загальнонаціональному звіті з моніторингу, формування громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади станом на 31 липня 2011 р.: при голосуванні за кількісний склад громадських рад загальною тенденцією стало визначення кількості їх членів відповідно до кількості учасників установчих зборів. Кількість обраних членів громадських рад доходила до 165 осіб (при Міністерстві закордонних справ України). Лише в окремих випадках установчі збори встановлювали кількісний склад ради меншим за число учасників зборів [24].

За даними моніторингу Українського незалежного центру політичних досліджень, при органах влади на початок 2012 р. в Україні було сформовано майже 580 громадських рад із 605 необхідних (96%). Загалом членами громадських рад стали майже 9 тисяч громадських активістів [25].

З огляду на тривалий процес реорганізації шляхом об'єднання двох міністерств (МОН і Міністерства молоді та спорту України), Громадська рада при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту (далі – МОНмолодьспорту) була створена лише у 2012 р., склад якої (27 осіб) затверджено наказом МОНмолодьспорту № 623 від 24.05.2012 р.

Громадська Рада при МОН, обрана у 2014 р., була затверджена наказом № 816 від 10.07.2014 р. у кількості 101 особа. Така кількість членів Громадської ради не виправдовувала себе при вирішенні питань взаємодії з МОН у реалізації державної політики. Значна частина представників інститутів громадянського суспільства або не відвідувала засідання Громадської ради, або ігнорувала роботу в комітетах, тому були виключені з її складу. За два роки діяльності Громадська рада кількісно скоротилася до 41 особи.

До Постанови КМУ № 996 було внесено зміни, які регламентують обмеження кількості інститутів громадянського суспільства у складі громадських рад до 35 осіб.

На сьогодні при МОН створена Громадська рада третьої каденції, склад якої затверджено наказом № 823 від 12.07.2016 р.

Громадську раду очолює Голова, який обирається з числа членів Громадської ради на її першому засіданні шляхом рейтингового голосування.

Голова Громадської ради має заступника (заступників), які обираються з числа членів Громадської ради, за його поданням, шляхом рейтингового голосування. Голова Громадської ради є членом колегії МОН України та бере участь у її роботі.

Головою Громадської ради або його заступником не може бути обрано посадову або службову особу органу державної влади.

У складі Громадської ради діють комітети, створені за напрямками діяльності (табл. 2, 3). Голови комітетів разом із керівництвом Громадської ради утворюють Правління. Голова Громадської ради є членом колегії МОН.

Таблиця 2

Комітети Громадської ради 2014 – 2015 рр.

Комітети	Кількість осіб
Атестації кадрів	5
Вищої освіти	12
Дошкільної освіти і освіти осіб з особливими потребами	4
Загальної середньої освіти	11
Кадрової політики	6
Міжнародного співробітництва та євроінтеграції	5
Модернізації та інформатизації освіти	6
Науки та інновацій	5
Національно-патріотичного виховання	7
Позашкільної освіти	5
Професійно-технічної освіти	5
Регуляторної політики та запобігання і протидії корупції	14
Юридичний	5
Не належать до комітетів	11
Усього	101

Таблиця 3

Комітети Громадської ради на 2016 – 2018 рр.

Комітети	Кількість осіб
Антикорупційний комітет та кадрової політики	3
Комітет науки, вищої та професійної освіти	9
Комітет дошкільної, загальносередньої та позашкільної освіти	8
Комітет національно-патріотичного виховання	5
Не належать до комітетів	3
Усього	35

Основною формою роботи Громадської ради є засідання, що проводяться за потреби, але не рідше ніж двічі на рік. Позачергові засідання Громадської ради можуть скликатися Головою Громадської ради або за ініціативою однієї третини від загального складу її членів. У засіданнях Громадської ради може брати участь з правом дорадчого голосу уповноважений представник МОН.

Рішення Громадської ради, Правління, постійних і тимчасових робочих органів приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів її членів, присутніх на засіданні. Рішення Громадської ради є рекомендаційними і обов'язковими для розгляду МОН.

На засідання Громадської ради та засідання Правління Громадської ради запрошуюються представники Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти. У 2014 р. Л. Гриневиц як голова Комітету взяла участь в одному з таких засідань, де були окреслені основні ноти проекту закону України “Про освіту” у новій редакції.

У засіданнях правління Громадської ради брали участь керівники Українського центру оцінювання якості освіти, які обговорювали особливості проведення ЗНО у 2015 та 2017 рр.

Голова Громадської ради була членом робочої групи з розроблення законопроекту “Про освіту” і разом з іншими брала активну участь у його створенні.

Однією з форм взаємодії МОН і Громадської ради є проведення консультацій з громадськістю. На кожний календарний рік складається орієнтовний План проведення консультацій з громадськістю, який затверджується Міністром та щомісячно аналізується його виконання.

Більшість нормативно-правових актів, які розробляються МОН, проходять громадське обговорення, зокрема й Громадською радою. Аналіз кількості таких проектів актів за 2011 – 2016 рр. свідчить про значне зростання кількості розроблених документів у 2016 р. порівняно з 2011 р. (рис. 2).

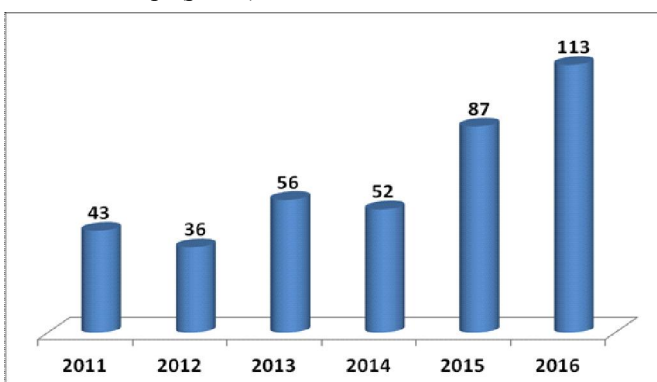

Рис. 2. Кількість нормативно-правових актів, розроблених МОН і представлених для громадського обговорення у 2011 – 2016 рр.

На сьогодні жодне рішення не приймається без участі громадськості.

У ході проведення дослідження Національним інститутом стратегічних досліджень у січні 2017 р. було підготовлено інформацію про взаємодію МОН зі структурами громадянського суспільства, основними з яких є: Асоціація міст України, Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти (ВАПП), Всеукраїнський благодійний фонд “Українська правнича фундація”, Громадська організація “WorldSkills Ukraine”, Громадська організація “Фонд “Відкрита політика”, Громадська організація “Центр дослідження суспільства” (Аналітичний центр CEDOS), Громадська рада з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями при Міністерстві освіти і науки України, Громадська рада керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об’єднань національних меншин України, Громадська рада при Міністерстві освіти і науки України, Колегія Міністерства освіти і науки України, Представництво німецької неурядової організації “Німецьке об’єднання народних університетів” DVV International в Україні, Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України, Рада проректорів з наукової роботи вищих навчальних закладів та директорів наукових установ Міністерства освіти і науки України, Рада ректорів вищих навчальних закладів України, Реанімаційний пакет реформи, Урядово-громадська ініціатива “Разом проти корупції”, Федерація роботодавців України.

Важливою подією у взаємодії органів публічної влади та громадськості стало обговорення пріоритетів діяльності МОН на середньострокову перспективу до 2019 р., що проводилося за участі представників структур громадянського суспільства. Фінальним етапом обговорення став Круглий стіл у Кабінеті Міністрів України, що проводився за участі Прем'єр-міністра України.

Також громадські ради діють при місцевих органах виконавчої влади. Вони створені при обласних та районних державних адміністраціях, міських виконавчих комітетах і мають стати справжніми органами державно-громадського управління освітою. Участь у їх роботі представників місцевого самоврядування, громадських організацій, батьків, вчителів, учнів дасть змогу врахувати їх позицію при плануванні роботи та діяльності органів управління освітою, фінансування навчальних закладів тощо.

Висновки

МОН проводиться значна робота для забезпечення оптимального поєднання державних і громадських чинників в управлінні освітою в інтересах людини, суспільства і держави. Громадські ради відповідають вимогам демократизації суспільного життя. Через них можна більш оперативно та конструктивно вирішувати нагальні питання соціального ініціювання та управління, адже з їх допомогою громадськість може оперативно ініціювати прийняття нового акту чи внесення змін в уже чинні.

Участь громадськості у розробленні та обговоренні нормативно-правових актів унеможлиблює прийняття неякісних і безплідних рішень, що сприяє реалізації функції соціального вартування.

За допомогою Громадської ради суспільство отримує додатковий інструмент для улагодження соціальних конфліктів із майнових, політичних, національних, конфесійних та інших розбіжностей.

Водночас в умовах реформування освіти існує проблема недостатньої кількості сучасних розробок із питань залучення потенціалу недержавних інституцій громадянського суспільства до управління освітою на державно-громадських засадах.

Низький рівень правової обізнаності учасників навчально-виховного процесу, а також недостатня поінформованість про діяльність МОН та місцевих органів управління освітою зумовлюють нерозуміння громадськістю запроваджуваних освітніх реформ.

Нагальним є пошук шляхів удосконалення взаємодії між органами державної виконавчої влади у галузі освіти і науки та громадськістю на найвищому рівні, розроблення пропозицій щодо розширення їх діяльності.

На місцевому й регіональному рівнях діють різноманітні колегіальні структури, які можуть впливати на прийняття управлінських рішень. Але вони не обираються учасниками освітнього процесу й не несуть перед ними ніякої відповідальності.

Отже, актуальним залишається питання створення демократичних інституцій та забезпечення належних умов для їх сталого функціонування, а також визначення механізмів управління системою освіти в регіонах на державно-громадських засадах і розробка технології його здійснення.

Список використаної літератури

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.

2. Про Державну національну програму “Освіта” (“Україна XXI століття”). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/page>.
3. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України № 347/2002 від 17.04.2002 р. URL : www.portal.rada.gov.ua.
4. Дзюндзюк В. Б. Модернізація органів влади: перехід від публічного адміністрування до публічного менеджменту // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. X. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2009. № 2. С. 9—14.
5. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадськості : [монографія]. X. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2008. 236 с.
6. Крутій О. М. Сучасний стан діалогової комунікації між органами державної влади та громадськістю в українському суспільстві. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=386>.
7. Гаєвська Л. А. Державно-громадське управління загальноосвітнім навчальним закладом. URL : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/20/visnuk_14.pdf.
8. Гаєвська Л. А. Розвиток державно-громадського управління загальною середньою освітою в Україні (друга половина XIX початок XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.01. К., 2010. С. 12.
9. Задорожний Г. В., Коврига О. В., Смоловик В. В. Соціальне партнерство – реальний шлях до відкритого суспільства. X. : ХІБМ, 2000. 192 с.
10. Там само. 192 с.
11. Тодосова Г. І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10thidur.pdf>.
12. Тодосова Г. І. Механізми державно-громадського управління загальною середньою освітою в Україні : дисертація канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2014. 200 с.
13. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. К. : Грамота, 2005. 448 с.
14. Кремень В. Г. Державно-громадська модель управління освітніми змінами // Директор школи. 2001. № 4. С. 22.
15. Луговий В. І. Десять років становлення (досвід досліджень, розробок і впроваджень у сфері державного управління). К. : Вид-во НАДУ, 2005. 356 с.
16. Задорожний Г. В., Коврига О. В., Смоловик В. В. Соціальне партнерство – реальний шлях до відкритого суспільства... 192 с.
17. Гречка Я. Р. Особливості державно-громадського управління в Польщі. К. : АМУ, 2009. 20 с.
18. Тодосова Г. І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10thidur.pdf>.
19. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К. : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
20. Державно-громадське управління освітою / О. Михайленко. URL : <http://osvita.ua/school/method/1124>.
21. Про громадську колегію та громадські ради : Наказ МОН № 318 від 26.05.2005 р. URL : www.portal.rada.gov.ua.

22. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 03.11.2010 р. URL : www.portal.rada.gov.ua.

23. Там само.

24. Громадські ради в цифрах загальнонаціональний звіт із моніторингу формування громадських рад при центральних та місцевих органах виконавчої влади. URL : <http://uchebana5.ru/cont/2986592-p5.html>.

25. Там само.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2017

Схвалена до друку редколегією 16.10.2017

О. Kononenko

CITIZEN PARTICIPATION IN EDUCATION MANAGEMENT THROUGH CIVIL SOCIETY STRUCTURES

The article analyzes the development of partnerships of public authorities in the education sphere and civil society organizations in the field of educational reform in Ukraine.

Keywords: state and public administration, civil society, civil society institutions, community board, community council, board, partnership.